

Õiguskantsler

Kannike Suurhans
Tallinna Perekeskus

Teie nr

Meie 27.04.2016 nr 7-5/160309/1601841

Psühholoogilise abi andmine lapsele ja vanema õigused nõustamisprotsessis

Lugupeetud Kannike Suurhans

Teile teadaolevalt kontrollis õiguskantsler [] avalduse alusel Tallinna Perekeskuse tegevust avaldaja lapse psühholoogilisel nõustamisel. Avaldaja heitis Tallinna Perekeskusele ette, et lapse psühholoogiliseks nõustamiseks ei küsitud tema nõusolekut ja teda ei informeeritud lapse nõustamise protsessist, seejuures keelduti avaldajale informatsiooni andmisest ka teabepalve esitamisel.

Alustades avaldaja lapse psühholoogilist nõustamist, lähtus Tallinna Perekeskus põhjendatult [perekonnaseaduse](#) § 120 lõikes 7 sätestatud teise vanema nõusoleku eeldusest ning ei pidanud avaldaja nõusoleku olemasolu kontrollima. Siiski rikkus Tallinna Perekeskus perekonnaseaduse § 120 lõikest 1 tulenevat, kui jätkas avaldaja lapsele psühholoogilise nõustamise teenuse osutamist pärast avaldaja vastuseisust teadasaamist. Käesolevaks ajaks on rikkumine lõppenud – Tallinna Perekeskuse selgituste kohaselt toimus viimane nõustamine 6.10.2015. Kui vanemate omavaheliste erimeelsuste tõttu jääb laps vajaliku abita, tuleb pöörduda kohaliku omavalitsuse lastekaitsetöötaja või otse kohtu poole lapse huvide vastaselt tegutseva vanema otsustusõiguse piiramiseks.

Soovitan Tallinna Perekeskusel edaspidi järgida vanemate hooldusõiguse osas perekonnaseaduse sätteid.

1. Vanemate ühine hooldusõigus suhetes kolmandate isikutega

Perekonnaseaduse (PKS) § 120 lg 1 kohaselt on hooldusõiguslik vanem lapse seaduslik esindaja ning ühist hooldusõigust omavatel vanematel on ühine esindusõigus. PKS § 120 lg 7 sätestab, et kui vanem esindab last iseseisvalt, eeldatakse teise vanema nõusolekut. Eeltoodu tähendab, et kui üks lapsevanem esindab suhetes kolmandate isikutega (nagu lasteaed, kool, haigla jms) last iseseisvalt, võivad kolmandad isikud eeldada teise vanema nõusolekut. Sellisest eeldusest lähtus ka Tallinna Perekeskus, kui lapse ema 2015. a märtsis perekeskusesse pöördus, et saada lapse psühholoogilise nõustamise teenust. Tallinna Perekeskusel puudus kohustus küsida teise vanema nõusolekut või teavitada teda lapse teenusele saabumisest.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

22.06.2015 sai Tallinna Perekeskus teada avaldaja vastuväidetest lapse psühholoogilisele nõustamisele (saades kätte avaldaja 19.06.2015 kirja, milles ta palus oma lapsele Tallinna Perekeskuses mitte ühtegi teenust osutada). Seega, kuni 22.06.2015 sai Tallinna Perekeskus lähtuda avaldaja lapse nõustamisest ühe vanema pöördumisest (PKS § 120 lg 7), kuid alates hetkest, kui Tallinna Perekeskus sai teada, et avaldaja on oma lapse psühholoogilise nõustamise vastu, ei saanud perekeskus teise vanema nõusolekut eeldada ning seega puudus sellest ajast alates ühist esindusõigust omavate vanemate ühine tahe teenuse osutamiseks.

Kui vanemate lahkarmuste tõttu jääks laps vajaliku abita, on igal isikul, kes teab lapse abivajadusest, õigus ja kohustus pöörduda vastava informatsiooniga lapse elukohajärgse kohaliku omavalitsuse lastekaitsetöötaja poole ([lastekaitseaduse](#) § 26)¹. Lastekaitsetöötaja saab vanematele meelde tuletada nende kohustust teostada oma hooldusõigust lähtudes lapse parimatest huvidest ning suunata vanemaid kokkuleppele. Kui lapse huvide kahjustamist ei õnnestu teisiti ära hoida, saab lastekaitsetöötaja pöörduda kohtusse vanema otsustusõiguse piiramiseks konkreetses küsimuses. Kõnealuse juhtumi konteksti ülekantuna – kui laps oleks vajanud viivitamatult psühholoogilist nõustamist ja vanema vastuseisu tõttu oleks jäänud vajaliku abita, oleks Tallinna Perekeskus saanud pöörduda kas Tallinna Linnavalitsuse lastekaitsetöötaja poole või ka otse kohtusse taotlusega piirata psühholoogilisele nõustamisele vastuseisva vanema otsustusõigust selles küsimuses. Kohus saab asja lahendamisel kohaldada ka esialgset õiguskaitset, mis võimaldab enne asja sisulist lahendamist pakkuda lapsele vajalikku abi.

Tallinna Perekeskuse selgitustest lähtudes on selline olukord, kus üks vanem soovib lapse psühholoogilist nõustamist ja teine vanem on sellele vastu, erandlik (10 aasta jooksul tulnud ette kahel korral). Seega ei ole tegemist olukorraga, mida tuleks igapäevaselt lahendada ja kus kohtu poole pöördumine takistaks nõustajate sisulist tööd lastega.

Tulenevalt eeltoodust oleks Tallinna Perekeskus pidanud teise vanema nõusoleku puudumisest teadasaamisel lõpetama teenuse osutamise avaldaja lapsele ning kui selle tõttu oleks laps jäänud abita, oleks Tallinna Perekeskus pidanud pöörduma lastekaitsetöötaja või kohtu poole. Esmajoones on loomulikult soovituslik püüda vanemale lapse nõustamise vajadust selgitada ning veenda teda sellega nõustuma.

2. Vanemale info andmine

PKS-i hooldusõiguse regulatsioon lähtub eeldusest, et vanemad teostavad ühist hooldusõigust heas usus ja üksmeeles ning lapse parimates huvides. Sellest eeldusest tulenevalt peaks lahus elavad hooldusõiguslikud vanemad jagama omavahel last puudutavat infot. Nii sätestab PKS § 144, et vanemal on õigus nõuda teiselt vanemalt teavet lapse isikuga ja varaga seotud tähtsate asjaolude kohta, kui see ei ole vastuolus lapse huvidega. Seega peavad vanemad suutma lahendada last puudutavad küsimused eelkõige omavahel.

Hoolimata eeltoodud vanemate omavahelise info jagamise põhimõttest ei ole lapsele avalikku teenust osutavad kolmandad isikud vabastatud vanemale (kas ühele või mõlemale) last puudutava info andmise kohustusest, kui vanem lapse seadusliku esindajana sellist infot taotleb. [Isikuandmete kaitse seaduse](#) (IKS) § 19 lg 1 järgi peab isikuandmete töötleja² andmesubjekti

¹ PKS § 134 lg 2 järgi võib iga isik, kes saab teadlikuks lapse heaolu ohustamisest, teatada sellest ka otse kohtule, kes rakendab ohu ärahoidmiseks vajalikke abinõusid. Kuna kohus kaasab reeglina lapse heaolu hindamisse lapse rahvastikuregistrijärgse kohaliku omavalitsuse lastekaitsetöötaja, võib otstarbekam olla siiski lastekaitsetöötaja poole pöördumine.

² Tallinna Perekeskus on isikuandmete töötleja IKS § 7 lg 1 tähenduses.

soovil tegema talle teatavaks tema kohta käivad isikuandmed. Lapse kui andmesubjekti õigusi teostab tema nimel hooldusõiguslik lapsevanem. Ka siin kehtib eelkirjeldatud reegel, et kui vanem esindab last iseseisvalt, eeldatakse teise vanema nõusolekut (PKS § 120 lg 7).

Vastavalt Tallinna Perekeskuse selgitustele pakuti avaldajale korduvalt perekeskuse psühholoogiga kohtumise aega, et psühholoog saaks avaldajale selgitada tema lapsele teenuse osutamise seonduvat, ulatuses, mis see on võimalik lapse põhiõigusi riivamata. Psühholoogiga kohtumise võimalust avaldaja ei kasutanud. Avaldaja heidab Tallinna Perekeskusele ette, et viimane keeldus talle kirjalikult infot andmisest.

[Avaliku teabe seaduse](#) (AvTS) § 17 lg 1 ning IKS § 19 lg 2 sätestavad, et teabevaldaja täidab teabenõude/väljastab isikuandmed pöörduja poolt soovitud viisil. Kõnealusel juhtumil keeldus aga Tallinna Perekeskus kirjalikust vastamisest, kuna e-kirja teel edastatud päringud ei võimaldanud pöörduja isikut tuvastada (Tallinna Perekeskuse 18.08.2015 kiri avaldajale). Tulenevalt eeltoodust palus Tallinna Perekeskus avaldajal esitada päring digitaalselt allkirjastatult või tuua see isiklikult perekeskusesse.

Tallinna Perekeskus ei rikkunud avaldaja õigusi, kui palus enne lapse isikuandmete väljastamist avaldajal enda isikut tõendada. Täitmaks AvTS-st ja IKS-st tulenevaid nõudeid isikuandmete väljastamisel, on Tallinna Perekeskusel õigus kindlaks teha, kas tegemist on andmesubjekti³ või piiratud teovõimega andmesubjekti seadusliku esindajaga. Küll aga ei tuginenud seadusele Tallinna Perekeskuse 18.08.2015 kirjas esitatud nõue avaldajale – esitada info saamiseks teise hooldusõigusliku vanema sellekohane nõusolek. Vastavalt PKS § 120 lg 7 eeldatakse teise vanema nõusolekut. Õiguskantslerile esitatud andmetest ei nähtu, et lapse ema oleks keelanud perekeskusel avaldajale infot anda. Tallinna Perekeskuse 18.08.2015 kirjas viidatud nõue ei toonud aga kaasa avaldaja õiguste rikkumist, sest avaldaja ei tuvastanud oma isikut, mis ei võimaldanud talle nii või teisiti andmeid väljastada.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Kristi Paron 6938411
Kristi.Paron@oiguskantsler.ee

³ IKS § 8 kohaselt on andmesubjekt isik, kelle isikuandmeid töödeldakse.